

Jan Zwartendijk – ‘De engel van Curaçao’

Redder van duizenden joodse vluchtelingen begin WO II

door Andre Josiassen

In deze presentatie wordt het werk van Jan Zwartendijk, als honorair consul van Litouwen, uiteengezet. Ik ga daarbij uit van het boek “De Rechtvaardigen” van Jan Brokken. Voor het schrijven van zijn in 2018 verschenen boek heeft hij een uitgebreid onderzoek gedaan in diverse archieven in Litouwen, Nederland, Japan, Israël en elders. Daarnaast heeft hij vele gesprekken gevoerd met de kinderen van Jan Zwartendijk zelf en met kinderen van Joodse vluchtelingen. Zwartendijk was in 1938 aangesteld als algemeen directeur van een Philips radioassemblagefabriek in het Litouwse Kaunas.

Toen nazi-Duitsland op 1-9-1939 Polen binnen viel vluchtten honderdduizenden joden naar het oosten, o.a. naar Litouwen. Dit was het begin van WO II. Op de vlucht van enkele Joodse families wordt nader ingegaan. Eind mei 1940 werd Zwartendijk door de ambassadeur van de Baltische landen in Riga, aangesteld als honorair consul in Litouwen. Twee weken later viel Rusland de Baltische landen binnen, waaronder Litouwen. Alhoewel Joden door de Russen gedood werden voelden zij zich, door de dreiging vanuit het westen niet meer veilig en zochten een mogelijkheid om te vluchten. Zwartendijk hielp duizenden

Pools Joodse vluchtelingen aan een, in feite vals, visum voor Curaçao.

De Japanse consul in Kaunas, Sugihara, zorgde voor een doorreisvisa naar Japan. Met beide aantekeningen in hun paspoort kon men bij de Russische bezetter een uitreisdocument verkrijgen en elders een ticket kopen voor de Trans Siberië Express naar Vladivostok. Voor dit ticket moest het 5-voudige van de normale prijs worden betaald en wel in dollars. Dit leverde de

Russen vele miljoenen dollars op waarmee moderne wapens werden gekocht. De situatie werd zeer precair toen de nazi's op 24 juni 1941 de Sovjet-Unie aanvielen en ook de Baltische landen bezetten. In Litouwen werden door de nazi's 80.000 Joodse vluchtelingen op verschrikkelijke wijze vermoord maar ook vele nog aanwezige Joden door de Litouwers, die hun opgekropte haat jegens de Joden de vrije loop lieten. In september 1940 keerde Jan Zwartendijk met zijn gezin terug naar Nederland. Hij sprak met niemand over zijn ervaringen als consul, bang als hij was voor de Duitse bezetter in Nederland. In 1963, 23 jaar na dato, werd hij benaderd door Buitenlandse Zaken, het ministerie van minister Joseph Luns. In plaats van een lintje voor zijn moedig optreden, waarbij ca. 10.000 joden zijn gered, kreeg hij een reprimande: “Hij had niet volgens de consulaire richtlijnen gehandeld”. Kort na zijn overlijden in 1976 werd hij gerehabiliteerd en geëerd. Tijdens de lezing worden ook foto's getoond van Estland, Letland en Litouwen die door mijzelf, na een bezoek aan die landen in 2018, zijn gemaakt.